ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΜΝΗΜΗ

Ζ. Σιερεπεκλή

Μέσα στα γενικότερα δικαιώματα του πολίτη, ένα βασικό δικαίωμα, είναι και το δικαίωμα στην Πόλη. Ένα δικαίωμα που δεν έχει σχέση με την ικανοποίηση των αναγκών που μας επιβάλει καταναγκαστικά το σύστημα εξουσίας, κοινωνικό και πολεοδομικό.

Το δικαίωμα στην πόλη κυρίως συναρτάται με κάποιες άλλες ανάγκες ιδιότυπες, αλλά πολύ σημαντικές για τον άνθρωπο, όπως είναι η ανάγκη της δημιουργικής ενασχόλησης (ανάγκη έργου και όχι προϊόντος), η ανάγκη πληροφόρησης, φαντασίας, παιχνιδιού, δραστηριοτήτων αναψυχής κλπ. Μιλάμε βασικά για την ανάγκη του ελεύθερου χρόνου, και αφού ο χρόνος είναι αδιανόητος χωρίς τον χώρο, έτσι ουσιαστικά μιλάμε για τις ανάγκες χαρακτηριστικών τόπων: Τόπων συνάντησης, ανταλλαγής τόπων ταυτοχρονικότητας και επικοινωνίας.

Δικαίωμα στην πόλη, σημαίνει δικαίωμα χρήσης της πόλης: (δρόμων, πλατεών, κτιρίων, μνημείων κλπ.) στο ίδιο πνεύμα που λειτουργούσε παλιά το πανηγύρι και η γιορτή. Χρήση δηλαδή για ευχαρίστηση και επικοινωνία, όπου η ικανοποίηση λειτουργεί αυθόρμητα, απρόοπτα και φυσικά. Χρήση του χώρου σαν αξίας χρήσης (σαν έργου) και όχι σαν ανταλλακτικής αξίας (εμπορεύματος για αγοραπωλησία).

ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Το δικαίωμα στην πόλη είναι ένα δικαίωμα που συνυπάρχει με την συνείδηση της πόλης. Συνείδηση και δικαίωμα στην πόλη αποτελούν τα συνθετικά μιας ενότητας αναγκαίας τόσο στη διαδικασία διαχείρισης, όσο και μετασχηματισμού της πόλης.

Χωρίς την συνείδηση της πόλης το δικαίωμα στην πόλη υποβαθμίζεται σε μια τυπική τελετή που ακολουθεί γραφειοκρατικές και κατακόρυφες διοικητικές διαδικασίες ανίκανες να παράξουν οποιεσδήποτε ουσιαστικές αξίες.

Έτσι η συνείδηση της πόλης, κάτι που τείνει να διαλυθεί σήμερα με την αποξένωση την ανωνυμία και την αντιπαράθεση πληθυσμών που προκαλεί η σύγχρονη πόλη, (όπως τείνει να διαλυθεί και η ταυτότητα του κάτοικου της πόλης) αποτελεί το ουσιαστικό βάθρο πάνω στο οποίο οικοδομείται το δικαίωμα στην πόλη.

Το δικαίωμα στην πόλη έχει ένα χαρακτήρα Κοινωνικό από την φύση του αντικειμένου που καθορίζει. Γιατί σε τελευταία ανάλυση τι άλλο είναι η πόλη από την προβολή της Κοινωνίας πάνω στο έδαφος;

Η ΠΑΛΙΑ ΠΟΛΗ

Στο πολύπλοκο φάσμα των χωρικών φαινόμενων μιας σύγχρονης πόλης, ένα ιδιαίτερης σημασίας μέρος είναι το παλιό μέρος μιας πόλης, το ιστορικό κέντρο όπως συνηθίζεται να αποκαλείται. Στην αστική πραγματικότητα της σημερινής Λευκωσίας, η παλιά περιτοιχισμένη Λευκωσία αποτελεί το ιστορικό κέντρο.

Το ιστορικό κέντρο είναι ανεπανάληπτο και μοναδικό έργο στην ιστορία της πόλης της Λευκωσίας. Είναι μια αναντικατάστατη μαρτυρία και αναπόσπαστο συνθετικό στοιχείο της πολιτιστικής ταυτότητας του τόπου, ταυτότητας που οριοθετεί ταυτόχρονα και την ιστορική συνείδηση – συνέχεια του κυπριακού λαού.

Σημασιολογικά η παλιά Λευκωσία διαθέτει διαστάσεις διδαχτικές, αποτελεί αναντικατάστατο εργαλείο παιδείας, κίνητρο και ερέθισμα δημιουργίας πνευματικής και καλλιτεχνικής.

Οι αισθητικές και άλλες ιδιότητες της, την καθιστούν σαν μια αξεπέραστη αξία χρήσης, αξία που δικαιούται να την χρησιμοποιήσει ολόκληρη η πολιτεία.

Από αξιολογική σκοπιά αποτελεί τον πολυτιμότερο θησαυρό του τόπου στο επίπεδο του κτιστού περιβάλλοντος.

ΟΡΓΑΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ

Η αντίληψη δε, πως η παλιά Λευκωσία είναι ένα ενιαίο οργανικό σύνολο και όχι ο συνδυασμός μεμονωμένων προσθετικών επεισοδίων, προσδίδει στην ιστορική πόλη μια καθολική έννοια. Η αναγνώριση αυτού του καθολικού (συνολικού) σχήματος της εντός των τειχών Λευκωσίας, είναι αδιανόητο να αμφισβητηθεί από οποιοδήποτε, γιατί οι όροι που συνθέτουν αυτό το όλο είναι αντικειμενικοί. Δυστυχώς κάποιοι που στα χέρια τους στηρίζονταν οι σημαντικές αποφάσεις για την παλιά πόλη χειρίζονται την εντοιχισμένη Λευκωσία σαν ένα άθροισμα μεμονωμένων στιγμών. (μεμονωμένα διατηρητέα κτίρια). Π.χ. αυτή η στάση που αντιφάσκει με την αντικειμενική πραγματικότητα οδηγεί αναμφίβολα στην περαιτέρω εξάρθρωση και κατακερματισμό του ιστορικού κέντρου.

Η ΠΑΛΙΑ ΠΟΛΗ ΣΑΝ ΜΝΗΜΕΙΟ

Η αναγνώριση του εξ’ αντικειμένου καθολικού χαρακτήρα της παλιάς πόλης, η αναγνώριση της ιστορικής της ταυτότητας, η αναγνώριση της μοναδικότητας της σαν έργου και της ποιοτικής της στάθμης καθορίζουν χωρίς δεύτερη συζήτηση πως η παλιά Λευκωσία πρέπει να προσεγγίζεται γενικά σαν ένα μεγάλο μνημείο χώρου, ένα μνημείο ανθρωπολογικό, που αξίζει κάθε θυσίας για να προστατευθεί.

Κάτω λοιπόν από τα πιο πάνω δεδομένα η παλιά Λευκωσία πρέπει να θεωρείται ολόκληρη σαν μνημείο.

Στο βαθμό δε που τα μνημεία μαρτυρούν την ιστορία της κοινωνίας, το δικαίωμα της συλλογικής μνήμης, μιας μνήμης διδαχτικής και ζωντανής, είναι ένα δικαίωμα που το έχει ο κάθε πολίτης, όπως και το δικαίωμα της συμμετοχής. Το δικαίωμα της συλλογικής μνήμης είναι μέρος του δικαιώματος της πόλης όπως το διαγράψαμε στης πρώτες παραγράφους.

Με τον όρο συλλογική μνήμη δεν εννοούμε την τυπική διαδικασία μνημόνευσης στο στυλ «Δεν ξεχνώ», αλλά μια διεργασία δυναμική και κοινωνική, όπου η συμμετοχή και τα καθημερινά δρώμενα κρατούν την μνήμη ζωντανή και την παιδεύουν έτσι που η τελευταία να αναπαράγεται και να ανάγεται σε νέα επίπεδα συνειδητότητας και ιστορικής πραγμάτωσης.

Προστασία λοιπόν και συντήρηση της παλιάς πόλης σημαίνει ουσιαστικά προστασία της πολιτιστικής μας ταυτότητας και συνέχειας.

Έγραφε κάποτε ο Konrad Smigielski: «μια πόλη χωρίς παλιά κτίρια είναι σαν ένα άνθρωπο χωρίς μνήμη». Αυτή η αλήθεια γίνεται ακόμα πιο αντιληπτή αν σκεφτεί κανένας τι είναι ένας άνθρωπος χωρίς μνήμη.

ΟΧΙ ΜΟΥΣΙΑΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ

Πριν σχηματιστεί καμιά λανθασμένη αντίληψη για το τι εννοούμε λέγοντας πως το δικαίωμα της συλλογικής μνήμης σημαίνει προστασία της παλιάς Λευκωσίας, τονίζουμε πως την προστασία με κανένα τρόπο δεν την θεωρούμε από μουσειακή σκοπιά. Αναγνώριση της μνημειακής διάστασης της παλιάς πόλης, δεν συνεπάγεται αυτόματα και την μουσειακή αντίληψη. Αντίθετα το δικαίωμα της συλλογικής μνήμης αποδίδεται σε μια λειτουργία ζωντανή που τελικά στόχο έχει να επαναπροσδώσει στον ιστορικό χώρο την χαμένη του φυσιογνωμία και τον αυθεντικό του ρόλο. Προστασία και συντήρηση σημαίνει να επαναφέρουμε στον παραδοσιακό χώρο την χαμένη αξία χρήσης σε θέση υπεροχής σε σχέση με την ανταλλακτική αξία που του προσδίδει το κεφαλαιοκρατικό σύστημα. Η δυνατότητα αυτή υπάρχει μέσα στις ίδιες της ιδιότητες που ευνοούν την επικοινωνία, την γειτνίαση, την συνδιαλλαγή, την αμεσότητα στις σχέσεις.

ΟΧΙ ΣΚΗΝΙΚΑ

Την παλιά Λευκωσία έχουμε δικαίωμα ο καθένας να την εμποδίσουμε να μετατραπεί από τους οποιουδήποτε σε προϊόν κατανάλωσης για τους ξένους και τους τουρίστες όπως έγινε και γίνεται με την «Λαϊκή γειτονιά». Η παλιά Λευκωσία ανήκει και θα πρέπει να παραμείνει στους κατοίκους της, και σε όσους θα’ θελαν να την κατοικήσουν για να τη ζήσουν και όχι να την ξεπουλήσουν.

Το ίδιο πρέπει να εμποδίσουμε τους διάφορους σκηνογράφους που κάτω από τον τίτλο του αρχιτέκτονα ή πολεοδόμου είναι έτοιμοι να μετατρέψουν την παλιά πόλη σ’ ένα ψεύτικο σκηνικό που θα αρκείται στην επιφανειακή εμφάνιση και που θα προσπαθεί εκ των υστέρων να εντάξει στον χώρο κοινωνικές σχέσεις ουσιαστικά ανύπαρκτες.

Ας αφήσουμε τις ορέξεις των καταναλωτών οποιασδήποτε εθνικότητας να χορτάσουν από τις χιλιάδες ψευδοπαραδοσιακές τουριστικές κτιστές «ομορφιές» με τις οποίες κατακλύσαμε τα παράλια μας.

Η παλιά Λευκωσία δεν έχει ανάγκη ούτε από ψεύτικες καμάρες, ούτε από ψεύτικες επενδύσεις από πέτρα, ούτε από ψεύτικες καραμιδόσκεπες στέγες που θα αναπαύονται υποκριτικά πάνω σε κεκλιμένες πλάκες από μπετόν, ούτε από «μακιγιάζ» στις προσόψεις της οδού Αμμοχώστου. Μπροστά σ’ ένα αιμορραγούντα ετοιμοθάνατο δεν παίρνεις κραγιόνια και πούδρα να πασαλείψεις το πρόσωπο και τα νύχια. (Αυτά για το ίδρυμα παλιάς Λευκωσίας που έχοντας κάποια χρήματα στα ταμεία του δεν βρήκε καλύτερο τρόπο να τα διαθέσει).

Μα ας αφήσουμε σ’ ένα άλλο άρθρο τα ζητήματα αυτά κι ας περιοριστούμε σε ό,τι το κείμενο αυτό καθόρισε σαν κύριο αντικείμενο του.

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΜΝΗΜΗ

Το δικαίωμα της συλλογικής μνήμης, ενώ μπορεί σε θεωρητικό επίπεδο να είναι αναγνωρισμένο από τον καθένα, στην πραγματικότητα παραμένει ένα δικαίωμα χωρίς καμιά κατοχύρωση. Εδώ αναφερόμαστε στην κατοχύρωση όχι με την νομική ή θεσμική έννοια αλλά με την κοινωνική. Την κατοχύρωση δηλαδή εκείνη που κάνει το δικαίωμα δυνατό στην πράξη. Όπου η άσκηση του, μαζική και συνειδητή, διαμορφώνει θελήσεις, αποφάσεις και δράσεις που επενεργούν καταλυτικά και καθοριστικά στην διαμόρφωση των διαφόρων φαινομένων γύρω από το αντικείμενο του δικαιώματος της συλλογικής μνήμης.

Κάποια δείγματα βέβαια συνειδητοποίησης και κινητικότητας γύρω από την ανάγκη προστασίας της συλλογικής μνήμης, είχαμε στην παλιά Λευκωσία με την μορφή διαφόρων εκδηλώσεων: αρθρογραφία, κινητοποιήσεις εναντίον κατεδαφίσεων, συμμετοχή σε οργανώσεις που στοχεύουν στην διατήρησης της παλιάς πόλης και άλλα.

Η συνειδητοποίηση αυτή δεν έχει πάρει ακόμα χαρακτήρα μαζικότητας, ουτε έχει συγκροτηθεί σε μια οργανωμένη δυναμική.

Στον βαθμό που κάποια εξέλιξη διαταράζει τα λιμνάζοντα νερά της καθημερινότητας, κάποιοι (συχνά οι ίδιοι) κινητοποιούνται λίγο ή πολύ προς την κατεύθυνση ασκήσεως στην πράξη του δικαιώματος στην Πόλη. Όμως η εμβρυακή αυτή κατάσταση δεν είναι δύσκολο να μετεξελιχθεί σένα ισχυρό και ενιαίο κίνημα υπεράσπισης του δικαιώματος στην πόλη, ιδιαίτερα του δικαιώματος στην παλιά Λευκωσία.

Παίρνοντας σαν βάση αυτό το δεδομένο οι στήλες αυτές του περιοδικού μας-σας, θα επιχειρήσουν αυτή την εμβρυακή συνείδηση για το δικαίωμα στην συλλογική μνήμη, να την βοηθήσουν στο επίπεδο της πληροφορίας και της θεωρίας, να αναπτυχθεί σένα ώριμο κίνημα ικανό να διαδραματίσει αποφασιστικό παράγοντα στην διάσωση, συντήρηση και αναβίωση της υποβαθμισμένης παλιάς μας πόλης.

Ο βαθμός επιτυχίας αυτής της προσπάθειας θα εξαρτηθεί ασφαλώς από μια σειρά απρόβλεπτους και ίσως άγνωστους παράγοντες. Ένας παράγοντας όμως σημαντικός που δεν μπορεί κανένας να τον καταλύσει ή να τον εξοστρακίσει είναι βασικά η συνειδητοποίηση του αναφαίρετου δικαιώματος στην πόλη. Αν όσοι έχουν κατανοήσει βαθειά αυτό το δικαίωμα, ταυτόχρονα αναγνωρίζουν πως οφείλουν να το ασκήσουν με κάθε μέσο, τότε οι δρόμοι μπορούν να κλείσουν... ακόμα και αν οι «μπουλτόζες» μηχανοκίνητες ή μη συνοδεύονται από αστυνομικούς.

Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Χρειάζεται Αγγλική Μετάφραση, Εντός των Τειχών (Τεύχος 2), Δεκαετία 1980-1989, 1985, Λευκωσία, Λευκωσία (νότια), Δημόσιοι Χώροι

From:
https://www.movementsarchive.org/ - **Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο**
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:
https://www.movementsarchive.org/doku.php?id=el:magazines:entostonteixon:no_2:mnimi

Last update: **2025/07/15 13:46**